

April 2023

หลักสูตรประถมศึกษา : พื้นฐานสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม

สมพงษ์ สิงหะพล

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

สิงหะพล, สมพงษ์ (2023) "หลักสูตรประถมศึกษา : พื้นฐานสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม," *Journal of Education Studies*: Vol. 12: Iss. 4, Article 8.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.12.4.8

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol12/iss4/8>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

หลักสูตรประถมศึกษา : พื้นฐาน สำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม

สมพงษ์ สิงหะพล

๑. ความเป็นมา

๑.๑ การคลี่คลายขยายตัวทางการศึกษา

การศึกษาไทยที่เป็นมาแต่เดิมทราบถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการคลี่คลายขยายตัวมาเป็นลำดับตามกฎหมายแห่งการวิวัฒน์ของสังคม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการคลี่คลายขยายตัวนั้นมักอยู่ในกรอบของสังคมเดิมและก็เปลี่ยนไปเพื่อสังคมแบบเดิม ๆ ซึ่งการนี้ปรากฏชัดว่าการศึกษาจึงเป็นเพียงเครื่องมือของสังคมเก่าที่จะนำสังคมไปตามที่สังคมได้กำหนดแนวทางไว้ให้ การเปลี่ยนแปลงการศึกษาในหลายครั้งหลายคราวที่ผ่านมาจึงมิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงเป็นแต่เพียงการปรับเปลี่ยนในระดับจุลมิติเท่านั้น

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

เมื่อมองไปที่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาของไทยก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน นั่นคือ หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงถ้าหากว่าสังคมมีการขยายขยายตัว ตัวการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นกรอบของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในระดับกว้างมาเป็นตัวบังคับหลักสูตรอีกต่อหนึ่ง ประเด็นนี้จะพบได้อย่างชัดเจนในคราวการเกิดและการดับของหลักสูตร ๒๕๐๓ ที่กลายมาเป็นหลักสูตร ๒๕๒๑ หากเราพิจารณาในอีกแง่หนึ่ง แทนที่หลักสูตรฉบับล่าสุดนี้จะทำให้สังคมก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปในแนวทาง

ใหม่ที่ดีกว่าเดิม แต่กลับเป็นว่าหลักสูตรเป็น
ตัวที่มีคุณภาพมากที่สุดหล่อหลอมผู้เรียนให้
ออกไปอนุรักษ์และคงระบบสังคมเดิมต่อไป
ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น คำตอบอาจเป็นว่า เพราะ
หลักสูตรสร้างมาจากระบบข้อมูลแบบเดิม
กรอบการสร้างในแนวเก่า โดยมีวิทยาการสมัย
ใหม่ของตะวันตกเป็นฐานที่สำคัญ

๑.๓ ปัญหาค้างค้ำ

แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไข
ปัญหาของสังคมอยู่อย่างเอาจริงจังเพียงใดก็ตาม
หรือแม้แต่มีผู้คิดกันไปว่าการศึกษาคงจะมา
ช่วยบรรเทาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย
ได้ ปัญหาหลักของสังคมที่มีอยู่ก็ยังคงอยู่
ต่อไปและกลับ จะเพิ่มความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ
จนเกิดการขัดแย้งกันขนานใหญ่และในที่สุด
การวิวัฒน์ของสังคมจะเป็นตัวกำหนดการ
เปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ต่อไป อย่างไรก็ตาม
บทบาทของการศึกษามีใช้คับแคบดังที่เราเข้าใจ
กัน การศึกษาในแนวใหม่ (หากว่าสังคมเปิด
ให้) ก็สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้เช่นกัน

๑.๔ แนวทางการสร้างหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาที่อย่างน้อยจะคู่ขนาน
ไปกับการวิวัฒน์ของสังคม หรืออย่างมากที่สุด
มีบทบาทในการนำสังคมและเปลี่ยนแปลงสังคม
ไปสู่สังคมที่ต้องการนั้น ต้องเป็นหลักสูตรที่
ยึดกรอบใหม่ในการสร้าง สกัดกรอบเดิมที่เป็น

ต่างตัวที่ยึดกันอยู่เสีย โดยมองไปข้างหน้าว่า
สังคมอนาคตที่ต้องการนั้นจะให้เป็นอย่างไ
ทั้งนี้ข้อมูลของสังคมเดิมก็ยังมีบทบาทอยู่บ้าง
ที่สำคัญก็คือเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเอกลักษณ์
ทางสังคม หลักสูตรใหม่ที่เราสร้างจะเป็นหลักสูตร
สำหรับอนาคตโดยตรง ไม่เช่นนั้นหลักสูตร
และผลพวงของหลักสูตรก็จะเป็นดังที่เรา
ท่านๆ เห็นกันตลอดมา

๒. แนวคิดพื้นฐาน

๒.๑ โรงเรียนในฐานะสถาบันของ การเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรการศึกษาในแนวใหม่นี้ถือว่า
การศึกษาคือสถาบันที่สำคัญของการเปลี่ยน-
แปลงสังคม (การศึกษารวมหมายถึงการปฏิบัติ
ในระดับปฏิบัติการทุกระดับ) โรงเรียนมีหน้าที่
ในการเตรียมคนเพื่อออกไปช้จัดวิกฤตการณ์
ทางสังคมและสร้างสังคมที่ต้องการ ดังนั้น
หลักสูตรที่จะสนองต่อการผลิตผู้คนในแนวนั้น
ต้องเป็นหลักสูตรที่พยายามหลอมและมีอิทธิพล
ต่อความคิดความอ่านและพฤติกรรมของคน
รุ่นใหม่ที่จะออกไปสู่สังคม ให้มีจิตสำนึกเพื่อ
สังคมส่วนรวม

๒.๒ การศึกษาในฐานะกระบวนการ ทางสังคม

เป้าหมายหลักของแนวคิดพื้นฐานเชื่อว่า
เราสามารถใช้การศึกษาที่อยู่ในฐานะกระบวนการ

การทางสังคมมาเปลี่ยนรูปแบบของสังคมได้ โดยประการแรกให้การศึกษาแก่สังคมโดยผ่านนักเรียนแต่ละคนให้เข้าไปสู่ระบบของสังคม และจากนั้นก็ให้การศึกษาแก่แต่ละคนในสังคม โดยผ่านสังคมที่เขาอาศัยอยู่ การศึกษาในประการแรกใช้กระบวนการของการฝึกฝนอบรม ที่เน้นการทำงานกลุ่ม ประการที่สองใช้กระบวนการที่เป็นรายบุคคล โดยผ่านสื่อมวลชน ดังนั้น สิ่งแรกทางการศึกษาต้องทำก็คือ การให้คนมีความคิดและพฤติกรรมแบบกลุ่มของผู้คนในสังคมจะเป็นตัวหลอมพฤติกรรมของแต่ละคนอย่างได้ผล จากนั้นการใช้กระบวนการที่เป็นรายบุคคลก็จะง่ายขึ้น คุณค่าของการศึกษาแบบนี้จึงไม่ใช่เพื่อสัจการแห่งตน แต่เป็นสัจการแห่งสังคม

๒.๓ การศึกษากับการครอบงำ

การศึกษากับการครอบงำเป็นสิ่งที่ควบคู่กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ประเด็นนี้มีการถกเถียงกันเสมอในแวดวงของนักการศึกษา หัวเสรีนิยมว่า การครอบงำมีความเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ นักการศึกษา หรือการศึกษา มีสิทธิ์ครอบงำความคิดในตำแหน่งต่าง ๆ ของนักเรียนของตนหรือไม่ แน่นนอน คำตอบก็คือมี เหตุผลที่สำคัญก็คือ การศึกษาไม่อาจหลีกเลี่ยงการครอบงำได้แม้แต่น้อย การศึกษาของ

ชาติใด หรือของนักการศึกษาใด ๆ ที่กล่าวว่า ไม่ครอบงำเด็กนั้น เป็นการกล่าวที่ไม่เป็นจริง เป็นการกลบเกลื่อนความหลอกลวงของตนต่างหาก เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ การศึกษาของสังคมต้องมีอคติในการผลิตคนตามที่ตนต้องการ การมีอคติก็คือการหาแนวทางที่จะมากำหนดทิศทางความเป็นไปของนักเรียนของตน การครอบงำเพื่ออะไรต่างหากที่เราควรต้องมาพิจารณากัน การครอบงำเพื่อคงระบบของความได้เปรียบเสียเปรียบอยู่ต่อไป หรือการครอบงำเพื่อปลดปล่อยคนจากความไม่เท่าเทียมกันในตำแหน่งต่าง ๆ อย่างไหนเป็นการครอบงำที่น่าปรารถนา

๒.๔ การศึกษากับปัญหาสังคมไทย

สังคมไทยเคยเป็นสังคมเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง แต่จากการติดต่อกับโลกภายนอก และการไหลบ่าของลัทธิทุนนิยมจากตะวันตกพร้อมทั้งทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการรับเอาความเหนือกว่าจากตะวันตกของเรา ทำให้สังคมไทยได้กลายมาเป็นประเทศในเครือทุนนิยมที่แข็งแกร่งประเทศหนึ่งที่เริ่มมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น ปัญหาสังคมไทยทั้งหลายเหล่านั้นมีผลมาจากการกระจายและการควบคุมการผลิตที่ไม่เป็นธรรม การผลิตของสังคมอยู่ในมือของชนบางกลุ่มที่มีพลังอำนาจทางการเมืองและสังคม ที่มองเห็นเด่นชัดก็คือ

การผลิตทางอุตสาหกรรมที่กำลังดูดซับเอาแรงงานจากภาคเกษตรกรรมอย่างได้ผลขึ้นทุกวัน ปัญหาใหญ่ที่ถือว่าสำคัญก็คือ ปัญหาความแตกต่างทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการกระจาย และการควบคุมการผลิตที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาที่สำคัญอื่นๆ ก็เช่น ปัญหามลภาวะ ปัญหาความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ปัญหาการลดลงของแรงงานภาคเกษตรกรรม ปัญหาบุคลิกภาพที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ปัญหาวัฒนธรรมสองกระแส ปัญหาทัศนคติและความขัดแย้งของคนในสังคม ปัญหาเหล่านี้นับวันจะเพิ่มพูนขึ้น การแก้ที่ตัวปัญหาอย่างเดียวนั้น ไม่มีทางแก้ ปัญหาได้ เพราะปัญหาต่างๆ เกี่ยวพันกัน ตลอดเวลา การแก้ที่ตรงจุดและได้ผลก็คือ การกระจายพลังและอำนาจการผลิตที่เป็นไปในแนวทางที่สัด บatchingของการศึกษาก็คือการเตรียมคนให้พร้อมที่จะออกไปแก้ปัญหาในลักษณะนี้

๓. หลักการ

๓.๑ การศึกษาเพื่อชีวิต ความสำนึกทางสังคมและอนาคต

๓.๑.๑ เพื่อชีวิต

๓.๑.๑.๑ หลักสูตรประถมศึกษา ต้องมุ่งพัฒนาชีวิตของเด็กให้ได้เติบโตแข็งแรง และเรียนรู้อย่างเป็นสุข สมวัย และสอดคล้องกับพัฒนาการตามธรรมชาติ

๓.๑.๑.๒ ส่งเสริมให้เกิดความอยากรู้ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นด้วยตนเอง มีความสนใจใฝ่รู้และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พอเหมาะแก่วัยและสภาพแวดล้อม

๓.๑.๑.๓ มุ่งสร้างนิสัยและวินัย ให้รักการทำงาน และนับถือคนทำงาน

๓.๑.๑.๔ ให้มีทัศนคติแบบวิทยาศาสตร์ในการศึกษาหาความรู้ การทำงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ

๓.๑.๑.๕ ให้มีบุคลิกภาพที่เอื้อต่อสังคม คือเป็นประชาธิปไตยเพื่อส่วนรวม

๓.๑.๑.๖ ให้มีความรู้ ความคิด และทักษะพื้นฐานที่จะออกไปดำเนินชีวิตในสังคม แก้ไขและปรับปรุงสังคมท้องถิ่นของตนเอง

๓.๑.๒ เพื่อความสำนึกทางสังคม

๓.๑.๒.๑ หลักสูตรระดับนี้มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบ และรู้สึกว่ามีภาระหน้าที่ต่อสังคม ผลประโยชน์ของคนขึ้นอยู่กับส่วนรวมโดยเฉพาะท้องถิ่นของตน

๓.๑.๒.๒ ให้ผู้เรียนรักท้องถิ่น สังคม และถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นสังคมของตน และปรับปรุงให้ดีขึ้น

๓.๑.๒.๓ ให้ผู้เรียนรักความเป็นไทย รู้จักส่งเสริม และปรับปรุงชนบประเพณีของท้องถิ่นและสังคมให้เหมาะสมกับอนาคต

๓.๑.๒.๔ ให้เกิดความสำนึกว่า สังคมที่ดีคือสังคมที่เป็นปกติสุข ผู้คนไม่เบียดเบียนกันมีความเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านส่วนตัว การงาน การสังคม การมีส่วนในสังคม

๓.๑.๒.๕ ให้มีความสำนึกอย่างแรงกล้าในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น สังคมของตน และสร้างสังคมใหม่

๓.๑.๓ เพื่ออนาคต

๓.๑.๓.๑ หลักสูตรระดับนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นในสังคมอนาคตที่ดี

๓.๑.๓.๒ ให้ผู้เรียนมองเห็นว่าอนาคตนั้นขึ้นอยู่กับการทำงานในปัจจุบัน ผลของปัจจุบันคือเครื่องชี้ชะตาของอนาคตได้

๓.๑.๓.๓ ให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญที่ว่าสังคมอนาคตต้องไม่มีความแตกต่างกันทางด้านเศรษฐกิจ ทางชนชั้น ทางเชื้อชาติและจริยธรรม

๓.๑.๓.๔ ให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกว่าสังคมอนาคตที่ต้องการจะเป็นไปไม่ได้หากไม่แก้ไขปัญหาสังคมที่เป็นอยู่เป็นเบื้องต้น

๔. โครงสร้าง

๔.๑ แนวการจัดเนื้อหาสาระ

โดยเหตุที่การศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนวัยนี้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งจัดให้กับ

ประชาชนทุกคนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และตามเงื่อนไขที่ปรากฏในพระราชบัญญัติประถมศึกษา เงื่อนไขสำคัญที่ต้องพิจารณาก็คือ จะจัดเนื้อหาสาระอย่างไรจึงจะให้ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในหลักการของหลักสูตร โดยเน้นการกำหนดเนื้อหาสาระควรอาศัยแนวทางการจัดคือ

๔.๑.๑ เนื้อหาส่วนรวมของหลักสูตรต้องเป็นเนื้อหาที่ทุกคนเรียนเหมือนกันในสาระสำคัญเพื่อความเป็นไทยรวมกัน เพื่อหล่อหลอมผู้เรียนตามแนวทางที่วางไว้ การให้เรียนต่างกันออกไปให้อยู่ในดุลยพินิจที่จะเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ จิตภาพ และความแตกต่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

๔.๑.๒ การปรับปรุงเนื้อหาสาระส่วนรวมของหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและการแก้ปัญหาในแต่ละแห่งนั้นถือเป็นภาระขององค์กรการศึกษาระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ให้อยู่ในกรอบของหลักการของหลักสูตร

๔.๑.๓ เนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องไม่ขัดแย้งกับลักษณะความเจริญเติบโตตามวัยของผู้เรียน การทุ่มเทปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกอย่างที่ผู้ใหญ่ควรรู้ย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่ให้เรียนรู้ทุกอย่างที่พึงประสงค์ในระดับพื้นฐานตามหลักการที่ระบุไว้

๔.๑.๔ เนื้อหาหลักสูตรที่กำหนด ต้องมุ่งให้ผู้เรียนรู้สิ่งที่จะมีประโยชน์ต่อการดำรงตนในสังคม สิ่งที่จะพัฒนาความสำนึกทางสังคม และความรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างสังคมอนาคตที่ดี

๔.๒ สารสำคัญของเนื้อหาที่ผู้เรียนพึงได้รับ

สารสำคัญของเนื้อหาในระดับประถมศึกษาตามกรอบหลักการที่กำหนดอาจมีดังนี้

๔.๒.๑ ความรู้ ความสามารถเบื้องต้นเพื่อให้รู้หนังสือ แต่จะต้องเป็นการรู้และอ่านออกเขียนได้ที่ได้รับการปรับปรุงให้เอื้อต่อการสร้างความสำนึกทางสังคมและอนาคต

๔.๒.๒ ความรู้ ความสามารถ และทักษะเบื้องต้นในการทำงานทั้งทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรมในท้องถิ่นอย่างง่าย ตลอดจนงานศิลปและการคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ โดยเน้นเจตคติที่ดีในการทำงานและคนทำงาน และพร้อมที่จะนำเอาความสามารถเบื้องต้นไปพัฒนาเพื่อการดำรงชีวิตอนาคตได้

๔.๒.๓ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่จำเป็น สิทธิหน้าที่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชน และการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยทัศนคติประชาธิปไตยเพื่อส่วนรวม

๔.๒.๔ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาท้องถิ่น ชุมชน และสังคม พร้อมกับแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งสภาพอนาคตที่ต้องการโดยเน้นความสำนึกเพื่อสังคม

๔.๒.๕ ความรู้ ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับชนบประเพณีไทย รวมทั้งแนวทางในการปรับปรุงชนบประเพณีเพื่ออนาคต

๔.๒.๖ ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสังคมอนาคตที่ต้องการ

๔.๒.๗ ความสามารถในการคิดเป็น วิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นจริงอย่างมีหลักเกณฑ์

๔.๒.๘ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ อนามัยส่วนบุคคล ส่วนรวม และการปลูกฝังอุปนิสัยให้มีความเป็นนักกีฬา มองเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยร่วมกัน

๔.๒.๙ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐานโดยเน้นเศรษฐศาสตร์แบบสหกรณ์หรือเศรษฐศาสตร์รวมหมู่ที่กระจ่ายการครอบครองปัจจัยการผลิตอย่างกว้างขวาง

๔.๒.๑๐ การรู้จักชื่นชมในความงาม ความไพเราะ และความสามารถแสดงออกทางสร้างสรรค์

๔.๓ รูปแบบของเนื้อหาสาระที่ควรจัดตามสาระสำคัญของเนื้อหา

รูปแบบของหลักสูตรที่จะจัดให้แก่ผู้เรียนในวัยนี้ต้องชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติ มีแนวทางในการปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะของตนเองไม่ก้าวก่ายกัน และมีจุดหมายที่เสริมซึ่งกันและกัน แต่จุดหมายเฉพาะของแต่ละวิชาให้เป็นไปตามลักษณะของวิชานั้นๆ โดยมีจุดหมายรวมเป็นแนวทางการสอน โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วยหมวดประสบการณ์ ๓ หมวด คือ หมวดประสบการณ์พัฒนาตนเอง หมวดประสบการณ์พัฒนาความสำนึกทางสังคม และหมวดประสบการณ์สำหรับอนาคต ในแต่ละหมวดควรประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

๔.๓.๑ หมวดประสบการณ์พัฒนาตนเอง ได้แก่หมวดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความรู้ความสามารถ และทักษะของแต่ละบุคคล ให้มุ่งสู่ศักยภาพที่สูงสุดของแต่ละคน โดยใช้หลักการของการทำงานแบบกลุ่ม หมวดนี้ประกอบด้วย

๔.๓.๑.๑ ภาษาไทย

๔.๓.๑.๒ วิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์

๔.๓.๑.๓ ดนตรีและขับร้อง

๔.๓.๑.๔ พลศึกษา

๔.๓.๑.๕ พละนามัย

๔.๓.๑.๖ ศิลปสร้างสรรค์

๔.๓.๑.๗ จริยธรรม

๔.๓.๑.๘ เกษตรและงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น

ในระดับชั้นประถมปีที่ ๕-๖ สามารถเลือกสอนภาษาต่างประเทศได้อีก ๑ ภาษาในกลุ่มภาษาเอเชีย ยุโรป ออฟริกา หรือโอเชียเนีย

๔.๓.๒ หมวดประสบการณ์พัฒนาความสำนึกทางสังคม เป็นหมวดที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อกลุ่มและเพื่อส่วนรวม และเห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาสังคมที่เป็นอยู่ หมวดนี้ประกอบไปด้วยวิชาต่าง ๆ ดังนี้

๔.๓.๒.๑ ภูมิศาสตร์

๔.๓.๒.๒ ประวัติศาสตร์

๔.๓.๒.๓ นิเทศวิทยา-ประชากรศึกษา

๔.๓.๒.๔ สังคมวิทยา (เน้นปัญหาสังคมและปัญหาท้องถิ่น)

๔.๓.๒.๕ กระบวนการกลุ่ม (เน้นประสบการณ์สร้างความสำนึกต่อส่วนรวมและประชาธิปไตยเพื่อสังคม)

๔.๓.๓ หมวดประสบการณ์
สำหรับอนาคต เป็นหมวดที่จะพัฒนาผู้เรียน
ให้มองเห็นรูปแบบและความสำคัญของสังคม
อนาคตที่ควรจะเป็นในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้าน
ชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจการเมือง การ
ปกครองที่เด็กในวัยนี้พอจะคำนึงถึงได้

๔.๓.๓.๑ เศรษฐศาสตร์แบบรวม
หมู่

๔.๓.๓.๒ สังคมอุดมคติ

๔.๓.๓.๓ ประชาธิปไตยเพื่อส่วน
รวม

๕. ลักษณะการเน้นแต่ละหมวดประสบการณ์

การศึกษาตามหลักสูตรใหม่นี้มีจุดเน้น
ในการพัฒนาผู้เรียนในสามด้าน คือ ด้านการ
พัฒนาตัวผู้เรียน ด้านการพัฒนาความสำนึก
ทางสังคม และด้านการพัฒนาประสบการณ์
เพื่อสังคมอนาคต อย่างไรก็ตามในระดับประถม
ศึกษาโดยเน้นการพัฒนาทั้งสามด้านโดยเท่า
เทียมกันนั้นย่อมเป็นไปได้ จุดหนักของ
การเรียนการสอนมุ่งที่การพัฒนาตนเองเป็น
เบื้องต้นก่อน โดยเชื่อว่าเมื่อผู้เรียนมีสมรรถ
ภาพพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม
โดยกระบวนการเรียนการสอนที่มีจุดมุ่งหมายที่
ชัดเจนแล้วผู้เรียนก็พร้อมที่จะได้รับการหล่อ
หลอมให้มีความสามารถไปในแนวทางที่พึง
ประสงค์ได้ไม่ยากนัก จุฬรองลงมาที่ได้รับการ

เน้นก็คือ การพัฒนาความสำนึกเพื่อส่วนรวม
ซึ่งถือเป็นจุดที่จะขาดเสียมิได้หากต้องการจะ
ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตใจมุ่งมั่นต่อการสร้างสังคม
ใหม่ จุดสุดท้ายที่ไม่สามารถจะละเลยได้ก็คือ
การพัฒนาผู้เรียนให้มองเห็นรูปแบบของสังคม
อนาคตโดยให้มีส่วนฝึกฝนเตรียมพร้อมสำหรับ
สังคมอนาคตนั้นด้วย

การเน้นในแต่ละหมวดวิชาในระดับนี้จะ
ปรากฏดังนี้

หมวด ๑ : หมวด ๒ : หมวด ๓

๗ : ๓ : ๑

๖. แนวการสอน

๖.๑ เป้าหมายการสอน

เป้าหมายของการสอนก็คือการชี้แนะผู้
เรียนให้รู้ถึงลักษณะธรรมชาติของสังคมที่เป็น
อยู่และสังคมอนาคตที่ต้องการ การสอนจะ
พยายามหล่อหลอม ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความ
สำนึกทางสังคมก่อนเป็นเบื้องต้นแล้วแนว
ทางในการแก้ปัญหาสังคมก็จะได้รับการชี้แนะ
ต่อไปในการสอนในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น
การสอนทุกอย่างที่นำมาใช้จะต้องสนองตอบต่อ
เป้าหมายการสอนนี้ โดยที่ในแนวปฏิบัติจริง
ในแต่ละวิธีสอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี
ส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ให้
แสดงความคิดเห็น การร่วมกิจกรรมในทุก

ขั้นตอนโดยมีกรอบของการเรียนการสอนไว้ให้ อย่างชัดเจน วิธีสอนที่นำมาใช้จึงไม่ใช่เป็นไป อย่างไร้จุดหมาย การที่จะกล่าวว่าแนวการสอน ที่ดำริไว้ไม่เป็นประชาธิปไตย หรือครอบงำ ผู้เรียนนั้นก็สามารถกล่าวได้ แต่หากจะกล่าวก็ ต้องกล่าวรวมไปถึงการศึกษาของทุกชาติด้วย เช่นกัน เพราะการศึกษาของทุกชาติทุกแห่ง ในโลกก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน

๖.๒ วิธีสอนเสนอแนะ

๖.๒.๑ วิธีสอนแบบอภิปราย เป็นการฝึกการคิด การวิเคราะห์ การศึกษาค้นคว้า การแสดงความคิดเห็น การแสดงตนเองออกมา เป็นการฝึกบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยแบบหนึ่ง

๖.๒.๒ วิธีสอนแบบเรียนเป็นกลุ่มย่อย เป็นการเน้นการฝึกการทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกัน โดยถือว่าเป็นการเรียนเป็นกลุ่ม รู้เป็นกลุ่ม และเพื่อกลุ่ม

๖.๒.๓ วิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการฝึกความรู้สึกไวต่อกันและกัน ฝึกการอยู่ร่วมกันและการเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่เนื้อหาของวิธีสอนต้องเน้นตามรายวิชาและมีเป้าหมายตามแนวการสอน

๖.๒.๔ วิธีสอนแบบโครงการ เป็นการฝึกฝนการทำงานตามโครงการ เปิด

โอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันทำงานตามการวางแผน ด้วยตนเอง ตามกรอบที่วางไว้ให้ในลักษณะเป้าหมายของโครงการ

๖.๒.๕ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา เป็นการฝึกการแก้ปัญหาโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

๖.๒.๖ วิธีสอนแบบประสบการณ์ตรง เป็นวิธีสอนที่ให้ความรู้ ความคิด และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กมาก ฝึกการเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นจริง รับรู้วิธีการต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นอยู่และที่ควรจะเป็น

๖.๒.๗ วิธีสอนแบบนาฏการ เป็นวิธีการสอนที่ฝึกบทบาทของผู้เรียนในสภาพการณ์ที่จำลองขึ้นใช้ได้หลายอย่าง เช่น การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา เป็นต้น

วิธีสอนแบบอื่น ๆ ก็สามารถนำมาใช้สอนได้อย่างกว้างขวาง แต่ต้องเป็นไปตามแนวการสอนที่บ่งไว้

๗. เงื่อนไขต่าง ๆ ที่จำเป็นที่จะทำให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ

๗.๑ เงื่อนไขเกี่ยวกับคุณภาพประชากร เป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับตัวประชากรภายในชาติในแง่ที่ว่ามีความรู้ ความคิด ความเข้าใจ เพียงใดต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติและ

ความสำคัญที่มีต่อสังคมที่ดี หากคุณภาพของประชากรยังเป็นอยู่เช่นในปัจจุบัน หลักสูตรใหม่นี้ก็สามารถมีขึ้นได้และไม่สามารถจะบรรลุผลสำเร็จได้ เว้นแต่เงื่อนไขปัญหาสังคมอันมีผลกระทบต่อประชากรเองจะบีบรัดให้ประชากรต้องแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ประสบ

๑.๒ เงื่อนไขประชาธิปไตย

ลักษณะประชาธิปไตยของประเทศต้องเปิดกว้าง ยอมรับทัศนะที่แตกต่างกันและเปิดโอกาสให้มีการต่อสู้ทางความคิดอย่างเปิดเผยบนเวทีทางการเมืองของชาติ โดยต้องคิดว่าทุก ๆ แนวคิดทางการเมืองเป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าและความหวังดีต่อบ้านเมืองด้วยกันทั้งสิ้น แนวทางใดจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับนั้นเป็นสิทธิ์ขาดที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินด้วยสำนึกของเขเอง ไม่ใช้การเป็นประชาธิปไตยเพียงชนบางกลุ่มบางพวกที่บังคับปัญหาส่วนใหญ่ของสังคมที่รอการปะทุ

๑.๓ เงื่อนไขความเป็นอิสระของสถาบันที่จะควบคุมซึ่งกันและกัน

สถาบันต่าง ๆ ของสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นมีความแตกต่างกันโดยฐานะทางชนชั้น ชนชั้นใดอยู่ในหมู่ของผู้ครอบครอง

การผลิตก็จะมีอิสระและมีอำนาจมากที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนและใช้พลังต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคมมาช่วยคุ้มครองผลประโยชน์ของตนเองได้ แต่สถาบันใดที่เกิดจากชนชั้นผู้เสียเปรียบมักจะถูกทอดทิ้งและบางครั้งได้รับการต่อต้านอย่างแข็งขันจากพลังอำนาจรัฐอย่างเอาจริงเอาจัง ความเป็นอิสระจากพลังอำนาจต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องจัดไป ให้สถาบันของสังคมมีบทบาทโดยเท่าเทียมกันที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและควบคุมสถาบันอื่น ๆ ให้เดินไปอย่างถูกต้องคล่องธรรม

๑.๔ เงื่อนไขความเป็นกลางของพลังอำนาจรัฐ

พลังอำนาจรัฐ เช่น สถาบันทหาร ตำรวจ และข้าราชการพลเรือน ต้องเดินอยู่ในแนวทางของความเป็นกลางระหว่างสถาบันอื่น ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด ไม่ทำตัวเข้าผูกพันกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ได้เปรียบอยู่แล้ว พลังอำนาจรัฐจะต้องปกป้องผลประโยชน์ของทุกคนโดยเสมอหน้ากัน และต้องพยายามจัดสรรผลประโยชน์ให้มีความเสมอหน้ากันเป็นทั่วกลาง จักการไถ่เกลี้ยและแม้แต่กำหนดแนวทางความเป็นสังคมที่ดี

บรรณานุกรม

- ก่อ สวัสดิพานิช. “การศึกษาในประเทศจีน.” *ครูปริทัศน์* ๓ : ๑๐ (ตุลาคม ๒๕๒๑).
- คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา. *การปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมผู้บริหารการการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. “การศึกษาในประเทศสังคมนิยม.” *วารสารครุศาสตร์* ๑๑ : ๓ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๖).
- มัทนี เกษกมล. (แปล). *ระบบการศึกษาในสหภาพโซเวียต*. กรุงเทพมหานคร : คลังสมุท กาวฤกษ์, ๒๕๒๓.
- วิทยาลัยครูนครราชสีมา. *แนวคิดทางการศึกษาและการจัดรูปแบบโรงเรียนประถมศึกษา*. เอกสารประกอบการจัดนิทรรศการ วันที่ ๒๘-๓๐ มกราคม ๒๕๒๖ ของคณะวิชา ครุศาสตร์. นครราชสีมา : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา, ๒๕๒๖.
- สมเกียรติ วันทะนะ. “เศรษฐกิจศาสตร์การเมืองว่าด้วยระบบการศึกษาไทย : การศึกษากับการไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประเทศ.” *เศรษฐกิจศาสตร์การเมือง* ๒ : ๓ (มกราคม ๒๕๒๖).
- สมพงษ์ สิงหะพล. “มาร์กซิสต์ใหม่กับการศึกษา.” *ครูปริทัศน์* ๙ : ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗).
- อุทัย ชุลยเกษม. “การศึกษา : เครื่องมือของผู้มีอำนาจเพื่อการครอบงำทางอุดมการณ์.” *วารสารครุศาสตร์* ๑๒ : ๓ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๒๗).
- โอวาท สุทธนารักษ์. “บทวิพากษ์มาร์กซิสต์ใหม่กับการศึกษา.” *ครูปริทัศน์* ๙ : ๗ (กรกฎาคม ๒๕๒๗).
- Bowles, Samuel and Herbert Gintis. *Schooling in Capitalist America*. New York : Basic Books, 1976.
- Brameld, Theodore. *Patterns of Educational Philosophy : Divergence and Convergence in Cultural Perspective*. New York : Holt, Rinehar and Winston, 1978.
- Cohen, Robert S. “On the Marxist Philosophy of Education.” In John S. Brubacher, ed. *Modern Philosophies and Education*. Fifty-fourth Yearbook of National Society for the Study of Education. Chicago : University of Chicago Press, 1955.

- Levitas, Maurice. *Marxist Perspective in the Sociology of Education*. London : Routledge and Kegan Paul, 1974.
- Sarup, Madan. *Marxism and Education*. London : Routledge and Kegan Paul. 1978.
- Schiro, Michael. *Curriculum for Better Schools : The Great Ideology Debate*. Englewood Cliffs, N.J. : Educational Technology ublications, 1978.
- Smite Michael Clark. "Karl Marx's Philosophy of Education : A Reconstruction of of Marx's Ideas on Education." *Dissertation Abstracts International*. Vol. 40, No. 09 (March 1980).
-